

TANDEM 2016

– Kárpátaljai szociológiai felmérés

NPKI | NEMZETPOLITIKAI
KUTATÓINTÉZET

Tisztelt Olvasók!

Magyarország kiemelt nemzetpolitikai érdeke és nemzetstratégiai célja a kárpátaljai magyarság szülőföldjén való boldogulásának elősegítése, nemzettudatának megőrzése, Magyarországgal való együttműködésének előmozdítása. A Miniszterelnökség e célok elérése érdekében hozta létre a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye és Kárpátalja Együttműködésének Összehangolt Fejlesztési Feladatainak Kormányzati Koordinációjáért Felelős Kormánybiztosságot is.

A Kormánybiztosság azért kérte fel a kutatásban résztvevő intézeteket a jelen szociológiai kutatás lefolytatására, hogy pontosabb képet kapjunk a kárpátaljai felnőtt lakosság szociodemográfiai jellemzőiről, a régió polgárainak identitásáról. A tudományos eredmények felhasználása reményeink szerint hozzájárul ahhoz, hogy hatékonyabbá tegyünk a Kárpátaljára irányuló nemzetpolitikai támogatásokat, valamint, hogy meghatározzuk azokat a területeket, ahol további segítségre van szükség.

Az elkészült dokumentum kiemelt jelentőségű, egyrészt mert legutóbb 2001-ben tartottak népszámlálást Ukrajnában, így Kárpátalján is, másrészt mert ez volt az első olyan ukrán-magyar kétnyelvű kutatás, amely nemzetiségi hovatartozástól függetlenül Kárpátalja minden lakosához eljutott.

Bízom benne, hogy a Kormánybiztosság támogatásával megvalósult felmérés nemcsak a kutatóknak és a politikusoknak, hanem a térséggel foglalkozó valamennyi szakembernek a hasznára lesz.

Engedjék meg, hogy áldott emlékű Gulácsy Lajos református püspök úr gondolatával ajánljam figyelmükbe e kiváló kötetet, mely nagyban hozzájárul Kárpátalja jelenének megértéséhez, megismeréséhez: *„testvérek voltunk. Milyen jó volna, ha továbbra is testvérek maradhatnánk. (...) Isten nevelni, formálni akar bennünket, hogy testvérek legyünk, szeressük, becsüljük egymást, mert ez a jövőnk. Azt mondjuk, hogy szebb jövőt, de ezt nem mondani kell, ezt csinálni, élni kell.”*

Mindnyájan ezért dolgozunk itt, Budapesten és Kárpátalján egyaránt. Hogy csináljunk, éljünk meg egy sok szépet tartogató jövőt.

Budapest, 2016. november 10.

Dr. Greza István
kormánybiztos

A TANDEM 2016-os felmérést egy reprezentatív kérdőíves-kutatás keretében végeztük el 2016 tavaszán és nyarán. A célcsoport kiválasztásakor egy 1200 főből álló reprezentatív mintát vettünk alapul, amelyben felnőtt korú (18-64 évesek) kárpátaljai lakosok szerepeltek.

A mintában 800 ukrán etnikumú és 400 magyar etnikumú személy szerepelt nem, iskolai végzettség, korosztály és öt településtípus szerint; a végső adatbázisban összesen 1212 kérdőív adatai lettek összesítve, ebből 814 ukrán nyelvű és 398 magyar nyelvű. A településtípusok a két extrém véglet (95%-100%-ban magyar vagy ukrán) mellett kitérnek a vegyes lakosságú, illetve a magyarok és az ukránok szempontjából relatív többségű településtípusokra (70-30% magyar-ukrán és 30-70 % magyar-ukrán etnikumú településekre).

A kérdőív Kárpátalja multietnikus lakosságának együttélési viszonyait vizsgálta különös tekintettel az ukrán és a magyar lakosságra. A kérdőív ezen belül kitért a lakosság általános helyzetének, nyelvhasználatának, értékrendjének, társadalmi közérzetének, migrációs tapasztalatainak felmérésére, valamint Magyarország Kárpátalja-politikájának értékelésére.

A kérdőíves felmérést a Nemzetpolitikai Kutatóintézet, a Momentum Doctorandus társadalmi szervezet, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpontja és Lehoczky Tivadar Társadalomkutató Intézete közösen végezték, míg az ukrán lakosság körében végzett terepmunka kivitelezésében az Ungvári Nemzeti Egyetem Szociológiai és Szociális Munka Tanszéke, valamint a Kárpáti Közvélemény-kutató Központ működtek közre.

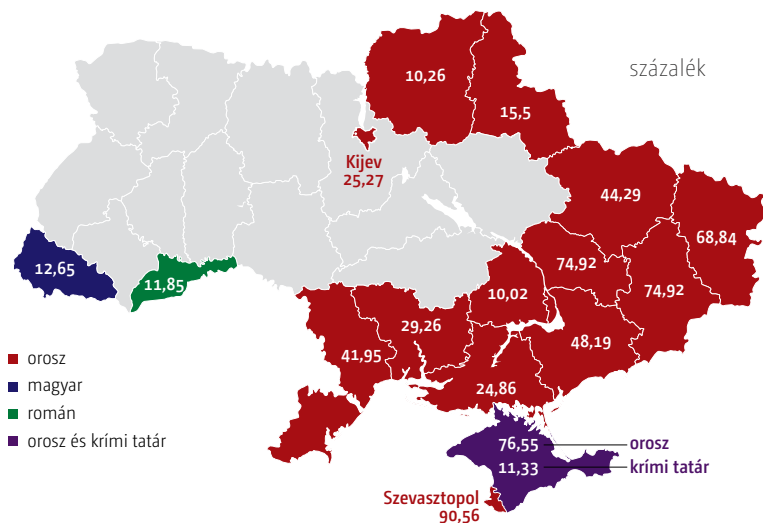
A felmérés hiánypótló jellegét nem lehet eléggé hangsúlyozni. Ukrajnában 2001 óta nem tartottak népszámlálást, Kárpátalja felnőtt lakosságának nem csak magyar szempontú szociológia vizsgálata pedig egyedülálló a térség kutatás-történetében.

Etnikai és nyelvi viszonyok Ukrajnában¹

Ukrajna 1990 után erőteljes demográfiai zuhanást élt meg. Az 1990-es évek elején még 52 milliós lakosság a legutóbbi, 2001-es népszámlálás adatai szerint 48 millióra csökkent (2012-es becslések szerint ez a szám már csak 45 millió körül lehet). A lakosság 78%-a ukrán etnikumú, ugyanakkor jelentős számban élnek kisebbségek az országban. Közülük a legnagyobb az orosz etnikum (17%). Az összes többi etnikum esetében az arányszámuk nem éri el az egy százalékot sem. Az ország lakossága jellemzően a keleti ortodox kereszténység híve, de a nyugati területeken – a történeti Galíciában, Bukovinában és Kárpátalján – a görög katolikus vallás híveinek száma is számottevő, illetve jelentős számban élnek itt római katolikusok is.

1. térkép.

Nemzeti kisebbségek Ukrajnában a megyék szintjén a 2001-es census alapján

1 Készült a Nemzetpolitikai Kutatóintézet gondozásában 2014-ben megjelent Nyelvi jogaink és lehetőségeink. Útmutató és tájékoztató a nyelvtörvény gyakorlati alkalmazásához kárpátaljai magyaroknak c. kiadvány alapján.

1. táblázat.

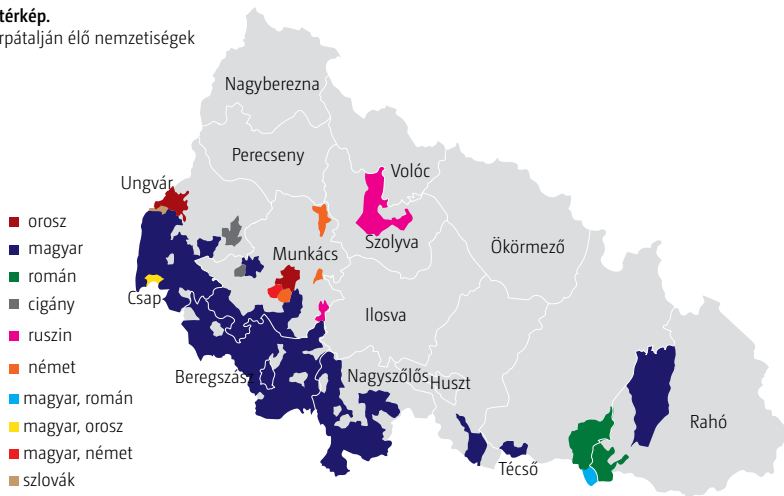
Kárpátalja lakossága anyanyelv alapján a 2001-es népszámlálás eredményei

anyanyelvként nevezte meg:	fő	%-ban
ukrán	1 009 544	80,47
magyar	158 729	12,65
orosz	36 412	2,90
román	32 224	2,57
ruszin	6724	0,54
cigány	2 990	0,24
szlovák	2 575	0,21

Ukrajnában a 2001-es népszámlálás adatai szerint 156 566 magyar nemzetiségű lakost tartanak számon, akik többsége (151 516 fő, 97%) Ukrajna legnyugatibb megyéjében, Kárpátalján él. Kárpátalja területe 13 járásra oszlik. A magyar nyelvterület ebből 4 járást érint: az Ungvárit, a Munkácsit, a Beregszászit és a Nagyszőlősit. A magyarság aránya a Beregszászi járásban a legmagasabb (76% körüli), a másik három járásban arányuk 35% alatt van. Jelentős lélekszámú magyar közösség él a nagyobb városokban (Ungváron, Munkácson és Nagyszőlősen). A legutóbbi népszámlálás alapján a magyarok aránya országosan 0,3%, Kárpátalján 12,1%. A Kárpátokon túl élő magyarok többnyire nagyvárosokban élnek szóróványként, s jelentős részben Kárpátaljáról származtak el.

2. térkép.

Kárpátalján élő nemzetiségek

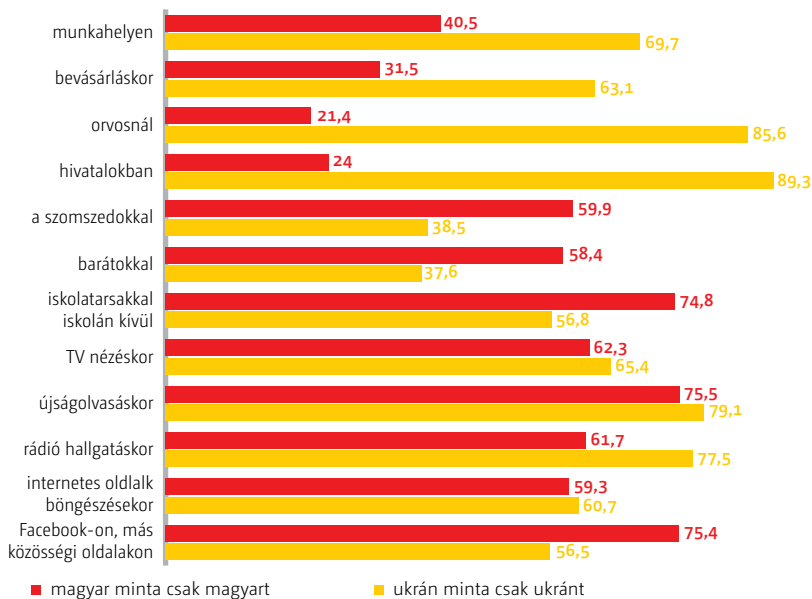
A kutatás főbb megállapításai:

1. Nyelvhasználat

A felmérés szerint az ukrán anyanyelvűek jóval gyakrabban használhatják kizárólag anyanyelvüket, mint a magyarok. A nyelvhasználati szinterek jelentős részén a magyar nyelv jellemzően más nyelvekkel – elsősorban az ukránnal – együtt, váltakozva jelenik meg.

1. ábra.

Az anyanyelv kizárólagos megjelenése különböző nyelvhasználati szintereken az ukrán és a magyar almintában

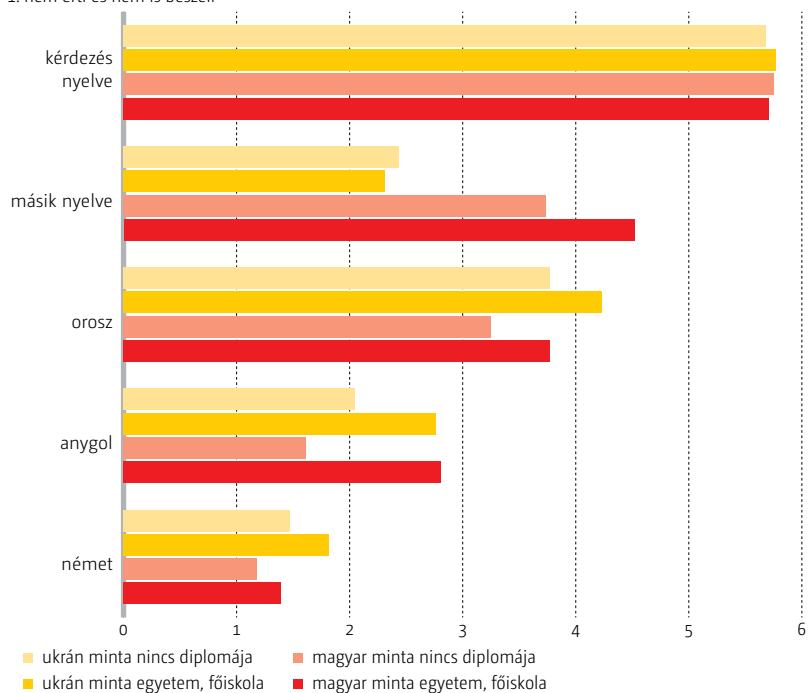

A nyelvismeret szintje összefüggésben van az adatközlő iskolázottságával. A felső végzettséggel rendelkezők magasabb szintűre becsülik saját orosz-, angol- és némettudásukat, mint azok, akik nem végeztek egyetemet, főiskolát. Érdekes ugyanakkor, hogy – miközben a magyar almintában az egyetemet, főiskolát végzettek körében magasabb szintű az államnyelv ismeretének foka – az ukrán almintában a felső végzettséggel nem rendelkezők körében hajszálnyival ugyan, de magasabb szintű magyarnyelv-tudást regisztráltunk, mint az értelmiségiek között.

2. ábra.

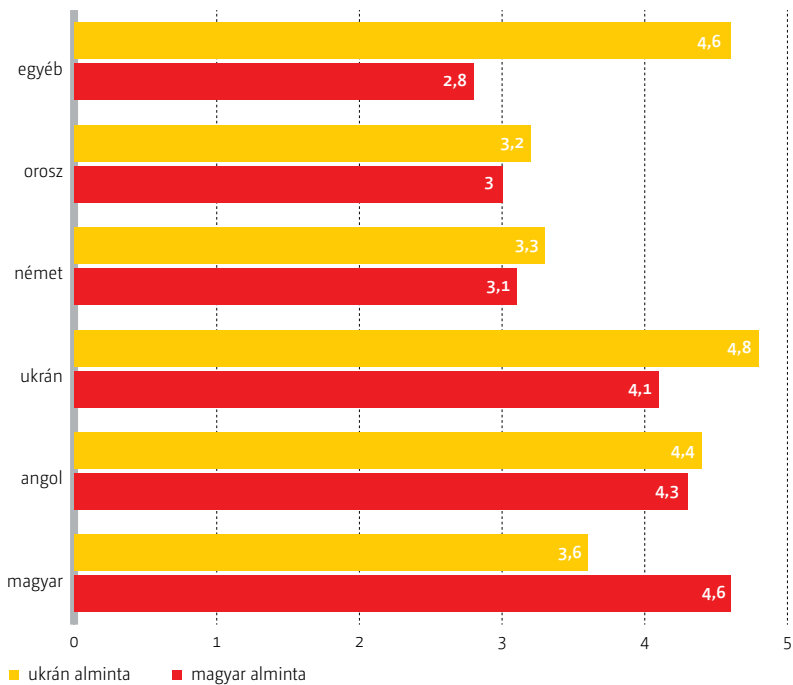
A nyelvtudás szintje iskolázottság szerint (hatfokú skálán kapott átlagok: 6: anyanyelvi szinten beszéli, 1: nem érti és nem is beszéli)

Megvizsgáltuk, hogy a gyerekek későbbi boldogulása szempontjából mely nyelveket tartják az adatközlők a legfontosabbnak. Az ötfokú skálán mért vélemények minden általunk felsorolt nyelvet fontosnak ítélték meg valamilyen mértékben. A legfontosabbnak mindkét almintában a saját nyelv tűnik, amit a másik etnikum, szignifikánsan eltérő módon, kevésbé tart fontosnak. Ezen kívül az orosz nyelvet is szignifikánsan fontosabbnak tartják az ukrán almintá adatközlői a magyaroknál. De mind az orosz, mind a német nyelvet megelőzi mindkét almintában az angol nyelv fontossága a gyerekek jövője szempontjából.

3. ábra.

Gyermeke későbbi boldogulása szempontjából mely nyelveket milyen mértékben tart fontosnak?
(ötfokú skálán kapott értékek, ahol 1 – egyáltalán nem fontos, 5 – nagyon fontos)

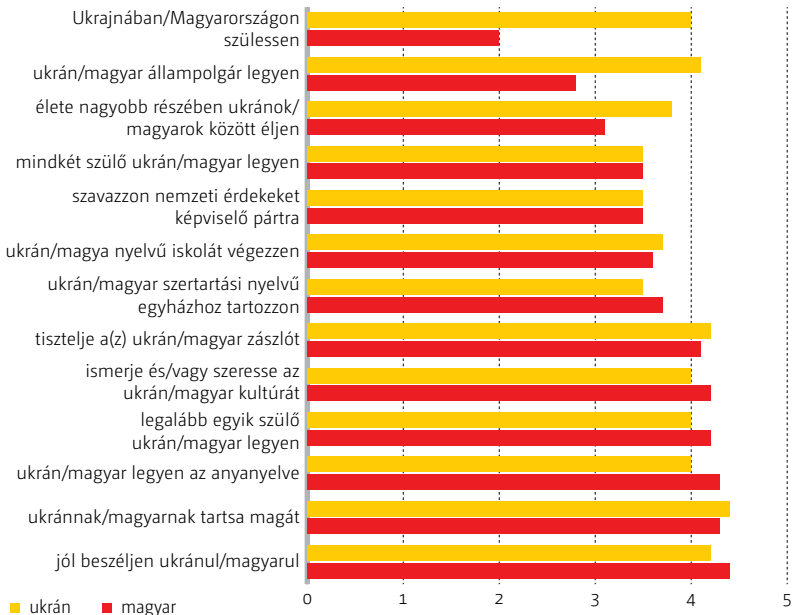

2. Identitás-konstrukciók

A kérdőívet magyarul kitöltők számára ahhoz, hogy valaki magyarnak számítson, a legkevésbé fontos az anyaországban való születés, míg leginkább a magyar nyelv elfogadható szintű használata fontos, ami megerősíti a nyelv és az identitás szoros kapcsolatát körükben.

4. ábra.

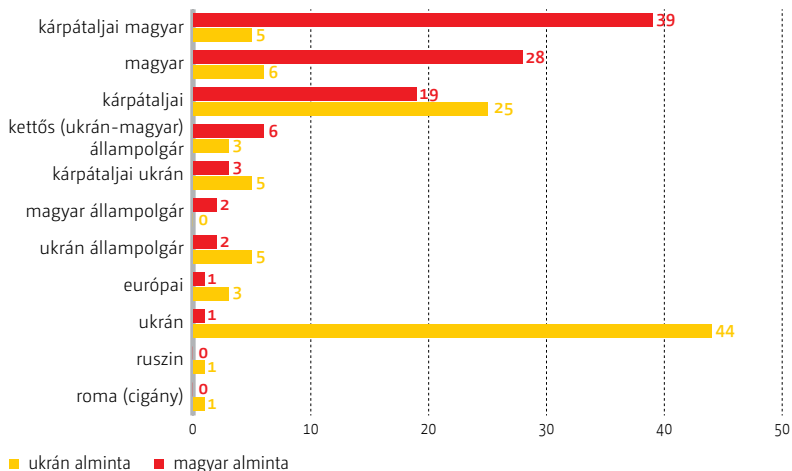
Ahhoz, hogy valaki magyarnak/ukránnak számítson, mennyire fontos az, hogy...
(ötfokú skálán kapott átlagok: 1 – egyáltalán nem fontos, 5 – nagyon fontos)

Az ukrán al minta számára az ukrán etnikumhoz való tartozás a legmeghatározóbb, amit a regionális „kárpátaljaiság” követ. A magyaroknál a regionalitás kiegészül az etnikum hoztartozással, és a „kárpátaljaimagyar” identitás-kategóriával azonosulnak legtöbbször. Az etnikai és regionális kötődések után, messze lemaradva következnek a kettős állampolgársággal kapcsolatos identitás-kategóriák.

5. ábra.

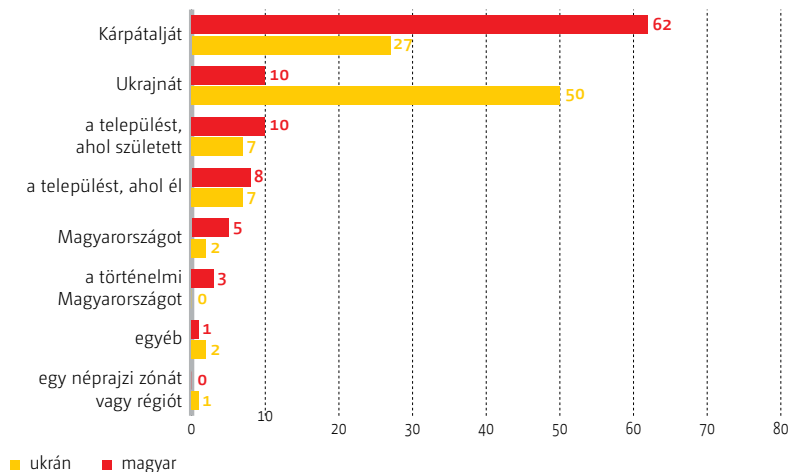
Leginkább úgy tekintek magamra mint... (az alminták szerinti bontásban, %)

A kárpátaljai magyarok nagy részének (62%) Kárpátalja jelenti a hazát, további 10%-nak a tágabb Ukrajna, és további 10%-nak a szűken vett település, ahol született. Az ukrán almintában a legtöbben (50%) Ukrajnát tekintik hazájuknak, további 27% Kárpátalját és 7-7% a települést ahol született, vagy a települést, ahol él.

6. ábra.

Mit tekint hazájának? (az alminták szerinti bontásban, %)

3. Vallási kötődések, értékrend

Az ukránok 86%-a, a magyarok 91%-a tagja valamelyik egyháznak. A Magyar alminta jelentős többsége (61%) református vallású, az ukrán almintában pedig az orthodox vallásúak vannak a legtöbben (57%). A magyar almintában a szülők számára a felekezeti vonal továbbörökítése nem olyan fontos, mint az ukrán almintában szereplő adatközlők számára, illetve a magyarok könnyebben kötnek vallásilag vegyesházasságot. A magyar almintában körülbelül 40%-ra tehető azok aránya, akik hetente, vagy ennél többször járnak templomba. Az ukrán almintában ez mintegy 10%-al kevesebb.

7. ábra.

Melyik felekezetnek tagja ön? (N=1062; %)

ukrán alminta

magyar alminta

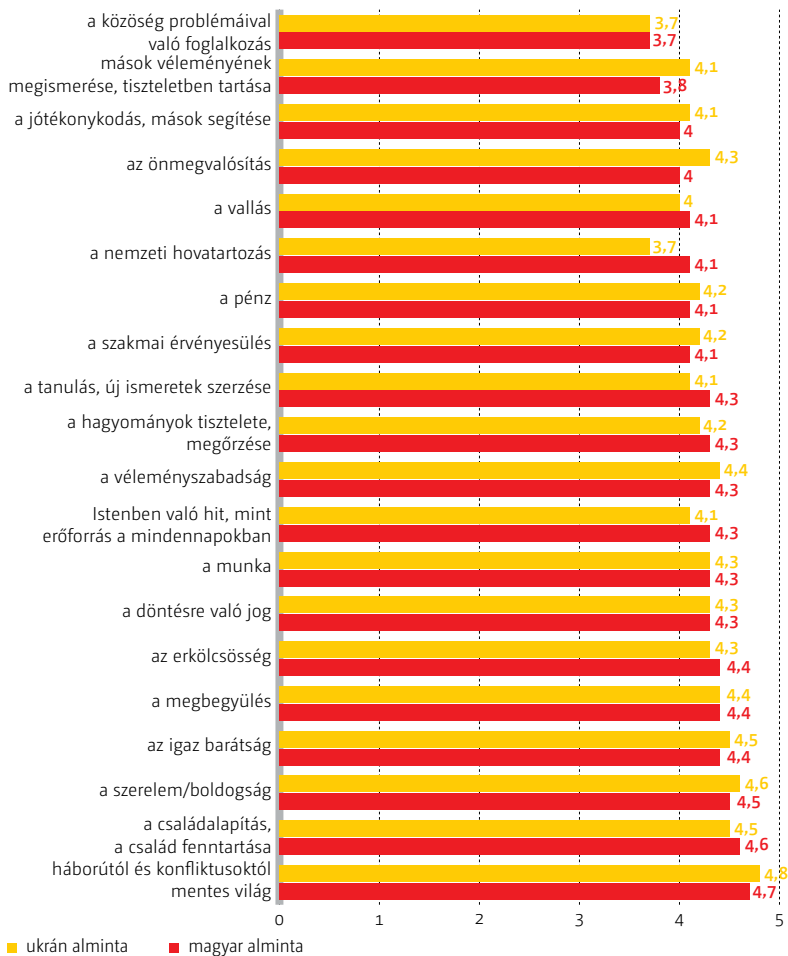
■ református, kálvinista ■ római katolikus ■ görög katolikus ■ görögkeleti, ortodox, paroszláv ■ egyéb ■ evangélikus, lutheránus ■ adventista ■ baptista ■ unitárius ■ NT/NV

Az értékek hierarchiájában a legfontosabb értéknek a háborús konfliktustól mentes, békés világot tartotta mindkét alminta, ezt követik az olyan immateriális értékek, mint a család, a szerelem, az igaz barátság. A munka és a pénz csak ezek után, az inkább fontos kategóriában kapott elhelyezést.

8. ábra

Mennyire fontosak az Ön számára az itt felsorolt dolgok?

(ötfokú skálán kapott átlagok, ahol 1-egyáltalán nem fontos, 5-nagyon fontos)

4. Helyi etnikai viszonyok

Az etnikai tér észlelésének vizsgálatakor azt találtuk, hogy mind a magyar, mind pedig az ukrán alminta válaszadói a valóságosnál jóval nagyobbak – mintegy kétszer akorának – látják a kárpátaljai magyar népességet. Ennek oka lehet, hogy a kárpátaljai ukránok körében egy egyre nagyobb presztízzsel bíró Magyarország-képet találunk, ami természetesen együtt jár a magyar nemzethez való közeledéssel is.

2. táblázat.

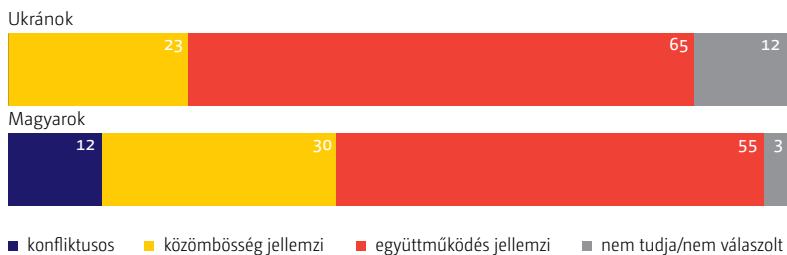
Ön szerint Kárpátalja lakosságának hány százaléka...

anyanyelvüként nevezte meg:	... ukrán?	...magyar?	...orosz?	...ruszin?
Magyar alminta	49,5	22,8	11,7	10,2
Ukrán alminta	63,2	18,4	7,3	12,0

Megvizsgáltuk, hogy a megkérdezettek miként értékelik a többségi nemzet és a magyarok közti viszonyt országos, megyei, valamint települési szinten. Az adatokból kitűnik, hogy az ukrán alminta válaszadói egyértelműen jobbnak látják a két nemzet kapcsolatát. Konfliktusos viszonyról települési és megyei szinten egyáltalán nem beszéltek, országos szinten pedig mindössze az ukrán nyelvű kérdőív válaszadóinak egy százaléka gondolta úgy, hogy problémás a két nép kapcsolata. Ezzel szemben a magyar válaszadók közül mindhárom szinten voltak jócskán olyanok, akik konfliktusokkal terhelt kapcsolatról nyilatkoztak. Települési szinten a magyar válaszadók csupán 12 százaléka beszélt konfliktusos viszonyról, de megyei szinten ez az arány 36, országos szinten pedig már 39 százalékos. Az előzőeknek megfelelően az ukrán megkérdezettek egyértelműen együttműködőnek látják a magyarok és az ukránok viszonyát. Települési szinten 65, Kárpátalja vonatkozásában 78, országos szinten pedig 55 százalék nyilatkozott együttműködésről. A magyarok esetében egyértelmű, hogy minél szélesebb dimenzióban gondolnak a két nép kapcsolatára, annál negatívabb értékelést adnak. A konfliktusos viszonyról beszélők fentebb ismertetett arányai mellett az együttműködésről nyilatkozók aránya megerősíti az előbbi állítást: míg települési szinten a válaszadók 55%-a beszélt együttműködésről, addig megyei szinten ez az arány 34, országos szinten pedig mindössze 16 százalék. Az ukrán válaszadók egyértelműen a két nemzet megyei szintű együttműködését tekintik a legpozitívabbnak. Az ukrán nyelvű kérdőívet kitöltők kapcsán fontos megjegyezni, hogy mindhárom kérdésnél magas, 10 százalék fölötti volt a nem válaszolók aránya.

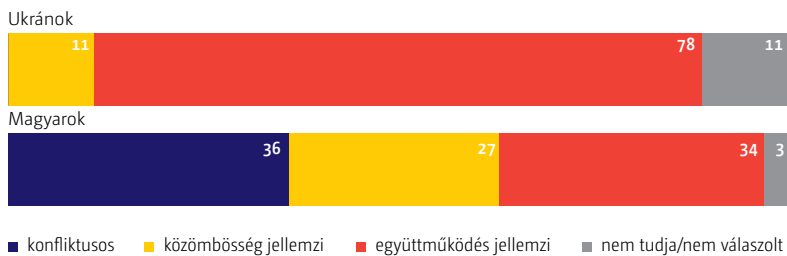
9. ábra

Az ukrainai magyarok és ukránok közti kapcsolat megítélése települési szinten

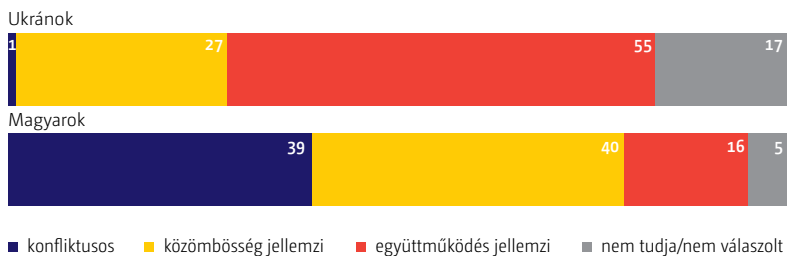
10. ábra

Az ukrainai magyarok és ukránok közti kapcsolat megítélése megyei szinten

11. ábra

Az ukrainai magyarok és ukránok közti kapcsolat megítélése országos szinten

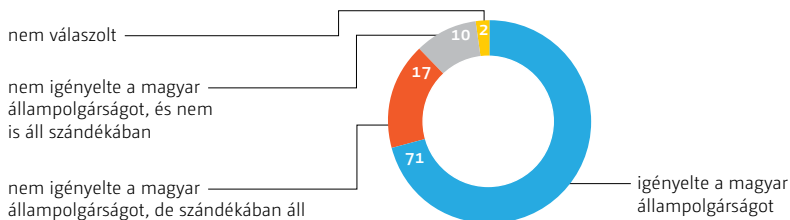

5. A kettős állampolgárság megítélése

A TANDEM 2016 kutatás során megkérdeztük a magyar alminta válaszadóit, hogy éltek-e a kedvezményes honosítás lehetőségével, illetve további kérdésekkel vizsgáltuk döntésük motivációit, vagyis azt, hogy milyen megfontolásból kérték a magyar állampolgárságot. A magyar alminta válaszadóinak közel háromnegyede (71%) rendelkezik magyar állampolgársággal, további 17 százalék pedig tervezi a kedvezményes honosítási eljárás elindítását. A megkérdezettek mindössze 10%-a nyilatkozott úgy, hogy nem áll szándékában felvenni a magyar állampolgárságot és csupán a válaszadók 2%-a nem válaszolt a feltett kérdésre.

12. ábra

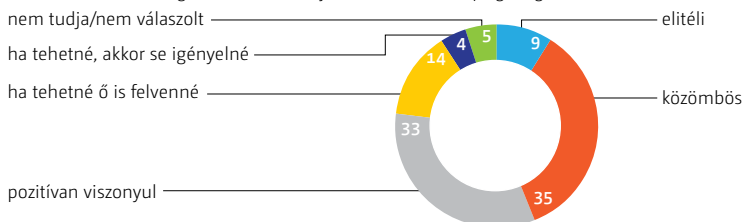
A magyar állampolgársággal rendelkezők aránya a magyar almintában

Az ukrán almintában megkérdezetteknél arra voltunk kíváncsiak, hogy miként értékeli azt, hogy a kárpátaljai magyarok a kedvezményes honosításnak köszönhetően nagy számban váltak magyar állampolgárokká, miközben az ukrán állampolgárságukról sem mondtak le. A válaszadók 9 százaléka elítéli a kárpátaljai magyarok ezen tettét, bő egyharmaduk (35%) pedig közömbös ezzel kapcsolatban. Ugyancsak egyharmad (33%) azok aránya, akik pozitívan viszonyulnak a magyarok kettős állampolgárságához, sőt a megkérdezettek 14 százaléka úgy nyilatkozott, hogy ha lehetősége lenne rá, ő maga is kérvényezné a kedvezményes honosítást. A válaszadók négy százaléka mondta azt, hogy ha tehetné, akkor sem igényelné a magyar állampolgárságot, 5 százalék pedig nem tudott, vagy nem akart válaszolni a feltett kérdésre.

13. ábra

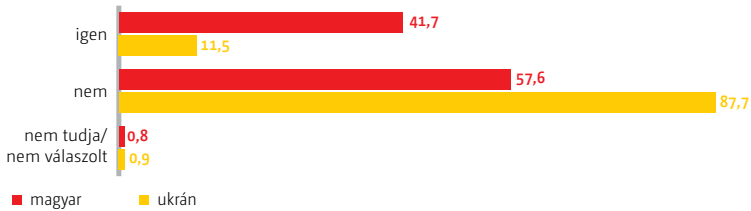
Az ukrán kérdőívben megkérdezettek viszonyulása a kettős állampolgárság kérdéséhez

6. A politikai/társadalmi aktivitás

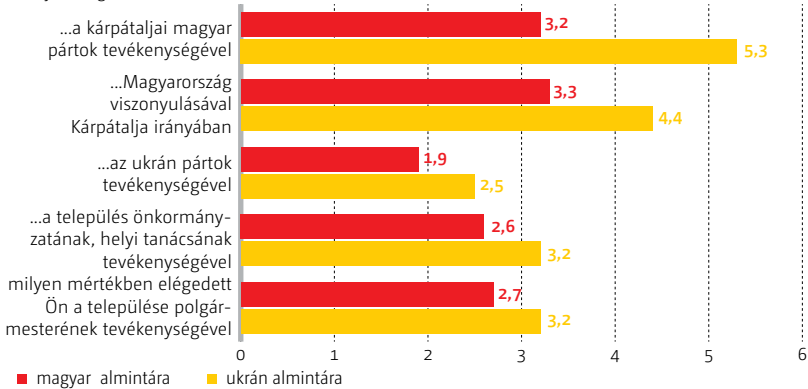
A szervezeti tagságot illetően a magyarok aktívabbak, a megkérdezettek zöme tagja valamilyen civil-, társadalmi- vagy politikai szervezetnek, ezzel szemben az ukrán válaszadók mindössze elenyésző hányada nyilatkozta, hogy szimpatizál vagy tagként kötődne ilyen típusú szervezethez.

14. ábra
Kötődik e civil/társadalmi/politikai szervezethez?

A kárpátaljai magyar pártok tevékenységével jelentős az elégedettség. A települések polgármestereinek tevékenységével és a helyi önkormányzatok munkájával inkább elégedettek a megkérdezettek, míg az ukrán pártok tevékenységével a legkevésbé vannak megelégedve. A válaszadók körében a legnagyobb elégedettség Magyarország Kárpátalja irányába történő viszonyulásával kapcsolatban mérhető.

15. ábra
Mennyire elégedett...

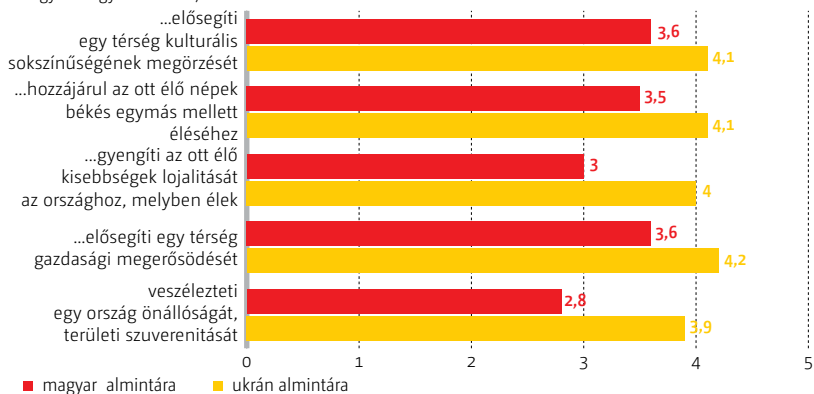
Amennyiben az elkövetkező vasárnapon helyhatósági, parlamenti vagy elnök választásra kerülne sor, a válaszadók jelentős része elmenne szavazni.

7. Kárpátalja önrendelkezésével kapcsolatos vélemények

A területi önrendelkezés kérdését illetően megosztott a közvélemény. A felmérés eredményei azt mutatják, hogy az ukránok inkább negatívabban viszonyulnak a kérdéshez, a magyarok jelentős része viszont pozitívan áll hozzá. Az ukránok többsége leginkább az ország területi szuverenitásra nézve lát veszélyt a területi önrendelkezésben, jelentős részük úgy véli, hogy a területi autonómia gyengíti az ott élő nemzeti kisebbségek lojalitását az országhoz, amelyben élnek. Pozitívumként értékelhető, hogy az ukrán válaszadók nem utasítják el a területi önrendelkezés lehetőségét, a magyaroknál nagyobb arányban vélekednek úgy, hogy egy területi önrendelkezés elősegítheti a térség gazdasági megerősödését, kulturális sokszínűségének megőrzését és hozzájárulhat az ott élő népek békés egymás mellett éléséhez.

16. ábra

A területi önrendelkezés megítélése (négyfokú skálán kapott értékek, ahol 1 – egyáltalán nem, 4 – nagyon nagymértékben)

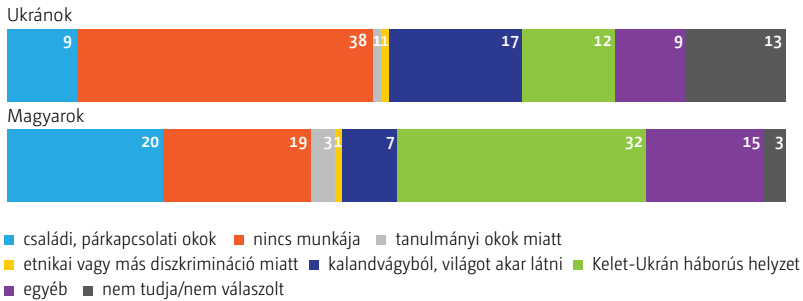

8. Elvagyódás, elvándorlás

Kárpátalján a magyar válaszadók körében az elvándorlás elsődleges motivációi személyesek, az ukrán lakosság ezzel szemben a munkavállalás miatt hagyná el szülőföldjét.

17. ábra

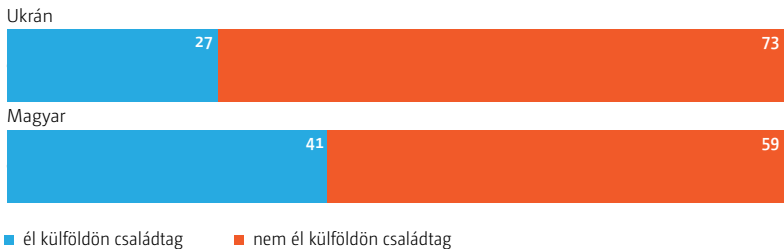
Ha úgy döntene, hogy elköltözik, milyen okból hagyná el Ukrajnát?

A magyarok 41 százalékának él külföldön közeli hozzátartozója, 2007 óta ez 17 százalékpontos növekedést jelent. A külföldön élő hozzátartozóval rendelkező magyarok közel háromnegyedének Magyarországon él a rokona.

18. ábra

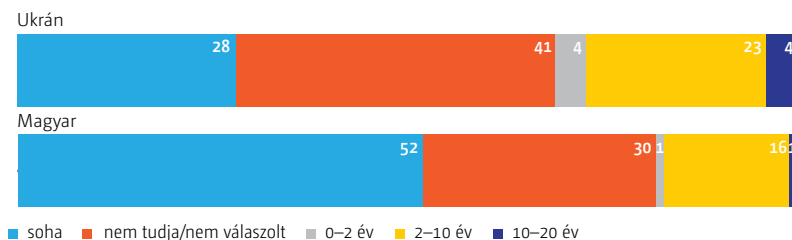
Él-e valamelyik családtagja (közeli hozzátartozója) külföldön?

A magyarok külföldön élő hozzátartozói többször látogatnak haza Ukrajnába, mint az ukrán válaszadók hozzátartozói – ennek egyik oka a földrajzi közelség. A külföldön élő hozzátartozóval rendelkező magyarok több mint fele szerint rokonuk már soha nem fog hazatérni.

19. ábra

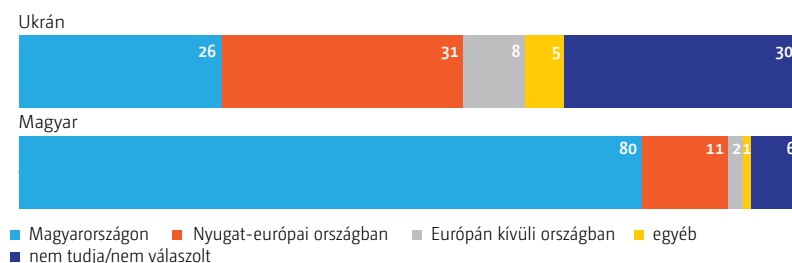
A külföldön élő családtagok várható tartós hazatérése

A magyarok közül többen mondják azt, hogy környezetükből néhányan el fognak költözni külföldre, mint az ukránok közül. A fiatalabb korosztályból és a magasabb iskolai végzettségűek közül többen gondolják ezt. A magyarok elsődleges célországa kivándorlás esetében Magyarország lenne.

20. ábra

Amennyiben kivándorolna, hol telepedne le legszívesebben?

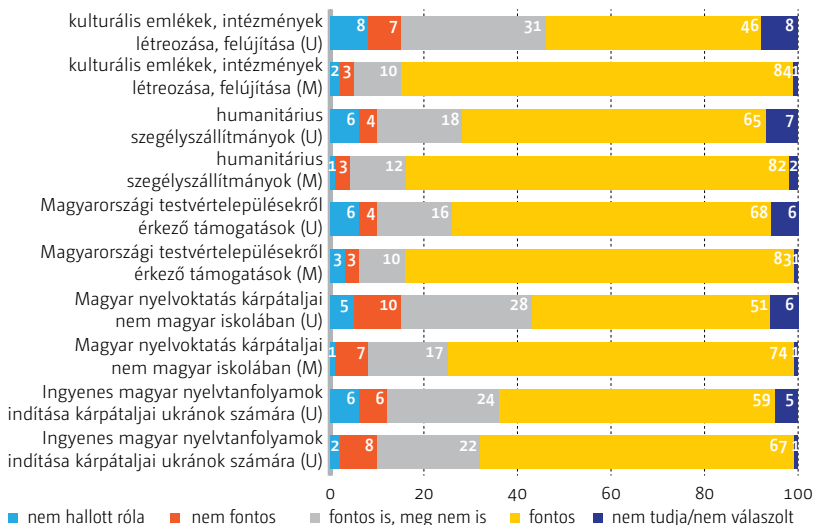
9. Magyarország Kárpátalja-politikájának megítélése

A kelet-ukrajnai konfliktus kirobbanása óta Magyarország kiemelt figyelemmel kíséri a kárpátaljai helyzetet, valamint kiemelt támogatásokkal igyekszik segíteni nem csupán a kárpátaljai magyarokat, hanem a megye valamennyi lakosát. Ennek megfelelően mindkét almintában megvizsgáltuk, hogy az egyes magyarországi támogatásokat, intézkedéseket mennyire tekinti fontosnak Kárpátalja lakossága.

Tíz programot említettünk a megkérdezetteknek, a lakosság kis, tíz százaléknál kisebb hányada nem hallott csak ezekről az intézkedésekről. A legmagasabb értéket a magyar nyelvű kérdőívnél a Keleti-partnerség program jegyében felújított intézmények kapcsán kaptuk (7%), míg az ukrán nyelvű kérdőívekben a magyar lelkészek jövedelem-kiegészítése kapta a legmagasabb „nem hallottam róla” értékelést (9%). Nem tekinti fontos intézkedésnek a lelkészek jövedelem-kiegészítésének kérdését a magyarok 10, az ukránok pedig 17 százaléka. A tíz megfogalmazott program közül ennél mértük a legmagasabb „nem fontos” értékelést. A magyarok leginkább az ukrán nyelvtanfolyamok kérdéséhez viszonyulnak a leginkább közömbösen, 22 százalékuk szerint „fontos is, meg nem is” az ingyenes nyelvtanfolyamok indítása, 17 százalékuk pedig ugyancsak közömbösen viszonyul a magyar nyelvoktatás kérdéséhez a nem magyar tannyelvű iskolákban. Az ukrán kérdőívben megkérdezettek leginkább a lelkészek jövedelem-kiegészítése és a kulturális intézmények, műemlékek létrehozása, felújítása kapcsán közömbösek (31-31%).

21. ábra

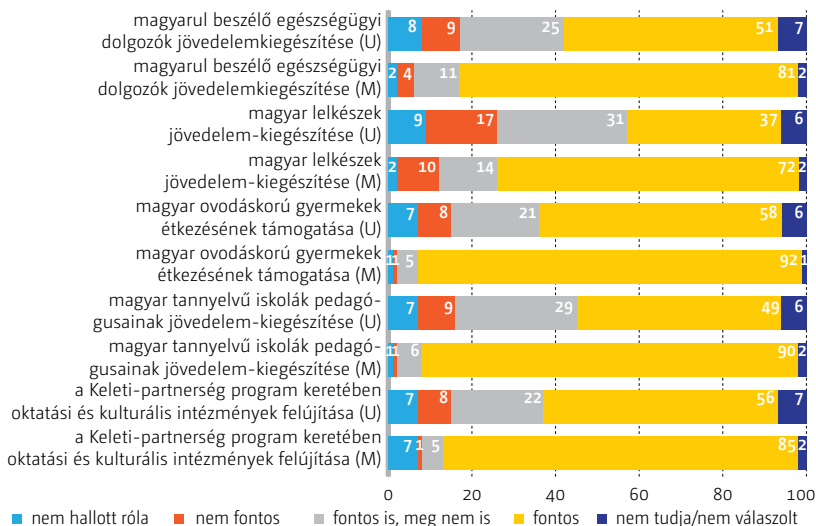
Jelentős nemzetpolitikai és gazdasági intézkedések megítélése a magyar (M) és az ukrán (U) kérdőív válaszadói körében I.

Az intézkedések megítélése azonban összességében nagyon pozitív: a magyarminta válaszadói a legtöbb intézkedést 80 százalék fölötti arányban ítélték fontosnak. A legtöbben az óvodáskorú gyermekek étkeztetését (93%), valamint a magyar pedagógusok jövedelem-kiegészítését (90%) ítélték fontosnak. Még a legalacsonyabb támogatottságú intézkedést (ingyenes magyar nyelvtanfolyamok) is a magyar almintában megkérdezettek kétharmada (67%) értékelte egyértelműen pozitívan. Az ukránok körében – köszönhetően annak, hogy az intézkedésekhez közömbösebben viszonyulnak mint a magyarok – a „tetszési indexek” alacsonyabbak. A 10 intézkedésből hetet a megkérdezettek több mint fele fontosnak tartott, a legkisebb ilyen jellegű támogatottsága a magyar lelkészek fizetés-kiegészítésének van (37%), míg a fontossági sor elején a testvértelepülési támogatásokat és a humanitárius támogatásokat találjuk 68, illetve 65 százalékos pozitív értékelés mellett.

22. ábra

Jelentős nemzetpolitikai és gazdasági intézkedések megítélése a magyar (M) és az ukrán (U) kérdőív válaszadói körében II.

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

Magyar Köztársaság Kormányának Minisztériuma
MINISZTER ELNÖKSÉG
Kormányok és Szociális Miniszterium
KÁRPÁTI KÖZVÉDELMI SEGÍTŐ KÖZPONT
Újpest

